

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 656.6:65.012.4.34

Д.О. ПИЛЬНОВ,
ст. викладач кафедри обліку і аудиту, Київська державна академія водного транспорту
ім. гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

Ознаки суднових запасів у системі матеріально-технічного забезпечення суден

Стаття вказує на те, що надання визначення поняттю «суднові запаси» дозволяє правильно оперувати цим конкретним терміном у галузі водного транспорту, а також сприяє детальному дослідженню всіх основних ознак суднових запасів. Вивчення таких ознак має стати базою для розробки та запровадження класифікації запасів на українських суднах за різними критеріями. У статті розглянуто багатогранність терміна «суднові запаси», наведено аналіз хронологічної еволюції даного поняття, а також представлено класифікацію суднових запасів за рядом ключових критеріїв.

Ключові слова: суднові запаси, сировинна база, суднові припаси, класифікація суднових запасів, управління запасами.

Статья указывает на то, что определение понятия «судовые запасы» позволяет правильно оперировать этим конкретным термином в сфере водного транспорта, а также способствует детальному исследованию всех основных характеристик судовых запасов. Изучение таких характеристик должно стать базой для разработки и внедрения классификации запасов на украинских судах согласно различным критериям. В статье рассматривается многогранность термина «судовые запасы», а также представлена классификация судовых запасов в соответствии с рядом ключевых критериев.

Ключевые слова: судовые запасы, сырьевая база, судовые припасы, классификация судовых запасов, управление запасами.

The article points out that the definition of the term «ship stores» allows properly use this term in the water transport sphere and helps to study all the main characteristics of ship stores. The study of such characteristics should be the basis for the development and implementation of the ship stores classification according to the various criteria. The article reviews the multifacetedness of the term «ship stores» and provides the ship stores classification in accordance with the key criteria.

Keywords: ship stores, raw materials base, ship supplies, ship stores classification, management of stores.

Постановка проблеми. В науковій літературі можна зустріти багато різних понять, пов'язаних із запасами [1, 2], проте варто зважати, що кожне з них має самостійне значення та власне тлумачення. Реальністю України є відсутність єдиної затвердженої класифікації запасів, а отже і досліджень щодо різних видів запасів. Суднові запаси не є виключенням, оскільки мало вивчені і потребують детального розгляду і класифікації. Таким чином логічний вибір критеріїв для класифікації запасів на українських суднах надасть більш повну уяву про це поняття та дозволить надалі засто-

совувати системний підхід щодо його вивчення та оптимального поводження із судовими запасами взагалі.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Поняття «запаси» знаходило своє визначення у працях І.Ю. Чаюна та І.Ю. Бондар. Більш комплексне розуміння даного терміна притаманне науковцям В.С. Лень та В.В. Гливенко [4, 5]. Щодо терміна «суднові запаси», то він не знаходить своєї чіткої дефініції в українському законодавстві, а отже затвердженої на державному рівні класифікації судових запасів теж не представлено в жодному з офіційних літературних джерел. Частково питання забезпечення суден запасами висвітлюється в Конвенції про полегшення міжнародного морського судноплавства від 9 березня 1965 року (в Україні дана конвенція набула чинності 21 вересня 1993 року відповідно до постанови КМУ №775).

Мета статті. Відсутність чіткого офіційного визначення терміна «суднові запаси» та брак ґрунтовної інформації у сфері досліджень основних ознак судових запасів обумовили необхідність вивчення історії формування даного поняття і окреслення основних критеріїв класифікації судових запасів з метою більш предметного та детального вивчення запасів на українських судах.

Виклад основного матеріалу. Загалом щодо визначення поняття «запаси» існує кілька поглядів. Так, ще К. Маркс, розуміючи важливість запасів, висловлювався щодо місця запасів у процесі виробництва: «Щоб процес виробництва протікав безперервно – цілком незалежно від того, чи поновлюється цей запас щоденно або тільки через певні строки, – необхідно, щоб на місці виробництва постійно знаходився більший запас сировини і т. ін., ніж той, який споживається, наприклад, щоденно або щотижня. Безперервність процесу вимагає, щоб наявність необхідних для нього умов не залежала ні від можливих перерв при щоденних закупках, ні від того, що товарний продукт продається щоденно або щотижня, і тому тільки не регулярно може перетворюватися назад в елементи його виробництва...» [2]. З часом дефініція терміна «запаси» коригувалася і набувала все інших відтінків. Згодом запасами стали вважатись матеріальні ресурси, необхідні для забезпечення розширеного відтворення, обслуговування сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, які зберігаються на складах або в інших місцях з метою їх наступного використання. Також запаси дедалі більше почали нерозривно асоціювати з поняттям «сировинна база».

В існуючому законодавстві України [6, 8] наведене таке визначення запасів. Запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. Проте хоча офіційну дефініцію поняття «запаси» одержало, жодних ґрунтовних досліджень щодо основних видів запасів,

зокрема судових, не проводилось, а отже, судові запаси не отримали свого визначення на державному рівні.

Нижче запропонована підбірка часто вживаних понять, пов'язаних із запасами, дефініції яких загалом дозволяють нам сформулювати найбільш повне та чітке визначення терміна «суднові запаси» (див. табл.).

Еволюція поняття «запаси», та «суднові запаси» зокрема, наводить нас на думку про те, що у сучасному світі судовими запасами цілком можуть бути не що інше, як оборотні активи (майно) підприємства водного транспорту, які знаходяться на судні та використовуються виключно судом, екіпажем та пасажирями.

Основним призначенням «судових запасів» є:

- задоволення експлуатаційних потреб;
- культурно-побутове обслуговування пасажирів, членів судової команди;
- забезпечення ефективної і безперервної роботи судна;
- підтримка технічного стану судна.

Введення нового поняття викликає необхідність його деталізації та поділу на функціональні складові. Аналіз економічної літератури показав [3, 5], що забезпечення суден запасами певним чином регламентується Конвенцією про полегшення міжнародного морського судноплавства від 9 березня 1965 року, де, окрім того, фігурує термін «суднові припаси», який часто не зовсім коректно ототожнюють саме з поняттям запасів на підприємствах водного транспорту [7]. Однак щодо класифікації судових запасів, то дане питання і досі залишається відкритим, оскільки детальне дослідження запасів на судах передбачає насамперед вивчення основних ознак, а вже потім формування самої класифікації.

Аналіз наявної у науковому середовищі літератури вказує на те, що цілком логічним буде виділити основні характеристики, які є базисом для класифікації судових запасів: споживність, обов'язкова наявність / факультативність, призначення та суб'єкт споживання. Таким чином, класифікація запасів на підприємствах водного транспорту (відповідно до вище зазначених ознак) буде такою:

1. Споживність – це повне чи часткове використання / споживання судових запасів під час рейсу.

До судових запасів, що повністю споживаються під час рейсу, належать:

- а) паливно-мастильні матеріали;
- б) запас питної води;
- в) запас технічної води;
- г) продукти харчування.

До судових запасів, що не повністю споживаються під час рейсу, можна віднести:

- а) троси, канати, брезенти, ланцюги;
- б) постільна речі;
- в) одяг, взуття;
- г) посуд кухонний, поварські пристрої.

2. Обов'язкова наявність на судні – потреба (згідно із затвердженими нормами, правилами або положеннями) у наяв-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дефініції понять, пов'язаних з терміном «запаси»

№	Термін	Визначення
1	2	3
1	Виробничі запаси	Матеріальні елементи виробництва, що піддаються обробці в процесі виробництва, беруть участь у процесі виробництва, одноразово і повністю переносять свою вартість на новостворений продукт
2	Запаси матеріальних цінностей	Резерви матеріальних активів, що зберігаються на складах на випадок необхідності і не використовуються в поточній діяльності підприємства
3	Матеріали	Частина виробничих запасів, призначених для обробки чи переробки в процесі виробництва, що видозмінюють свою форму, будучи основою продуктів виробництва
4	Матеріальні запаси	Резерви матеріальних ресурсів, запаси засобів виробництва, призначені для забезпечення безперервності процесу
5	Матеріальні ресурси	Джерела забезпечення процесу виробництва, що виступають одним з видів економічних ресурсів і охоплюють засоби виробництва (засоби і предмети праці)
6	Матеріальні цінності	Активи підприємства, засоби виробництва, що мають матеріально-речову форму та можуть приносити економічні вигоди і обмінюватися на кошти чи використовуватися за іншим призначенням
7	Матеріально-виробничі запаси	Активи підприємства, що мають матеріальну форму, використовуються у виробничій діяльності і включають засоби праці, а також елементи виробництва, що піддаються обробці в процесі виготовлення продукції
8	Оборотні засоби, оборотні активи	Активи підприємства, що призначені для реалізації, споживання протягом операційного циклу, а також кошти та їхні еквіваленти
9	Засоби праці, продукти праці	Засоби праці включають необоротні та оборотні активи. Продукти праці включають готову продукцію та товари
10	Предмети праці	Речовинні (матеріальні) елементи виробництва, що піддаються обробці в процесі виробництва, беруть одноразову участь у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на новостворений продукт. До складу предметів праці відносяться сировина й основні матеріали, допоміжні матеріали, паливо, напівфабрикати, комплектуючі вироби, запасні частини і незавершене виробництво
11	Складські запаси	Резерви активів, що мають товарну форму і призначені для продажу чи виробничого використання, але на даний момент не використовуються в поточній діяльності підприємства, знаходячись на складах
12	Товарні запаси	Резерви матеріальних активів, що мають товарну форму і призначені винятково для продажу
13	Товарно-виробничі запаси	Матеріальні елементи господарської діяльності підприємства, що включають активи, призначені для обробки чи використання в процесі виробництва, а також реалізації готової продукції або товарів даного підприємства
14	Товарно-матеріальні запаси, товарно-матеріальні активи	Активи підприємства, що мають матеріальну форму, включають оборотні і необоротні засоби, що використовуються у виробничій діяльності або призначені для продажу

ності того чи іншого виду суднових запасів під час виконання будь-якого рейсу. Залежно від обов'язкової наявності на судні всі запаси поділяють на обов'язкові та факультативні.

До обов'язкових належать:

- а) рятувальні засоби;
- б) навігаційні засоби;
- в) протипожежні засоби;
- г) електротехнічні засоби;
- д) радіотехнічні засоби;
- ж) лікарські і косметичні засоби.

Під факультативними розуміємо:

- а) інвентар спортивний;
- б) інвентар музичний.

3. Призначення – це певні потреби, залежно від яких використовуються ті чи інші види суднових запасів. Своєю чергою, вони поділяються на дві підгрупи: експлуатаційні потреби та культурно-побутове обслуговування пасажирів і членів суднової команди.

Експлуатаційні потреби передбачають використання таких суднових запасів, як:

- а) запасні частини;

б) фарби, лаки і розчинники;

в) інструмент;

г) інвентар.

Культурно-побутове обслуговування пасажирів і членів суднової команди передбачає:

- а) рятувальні засоби;
- б) навігаційні засоби;
- в) протипожежні засоби.

4. Суб'єкт споживання – саме судно, екіпаж або пасажир, для яких призначені ті чи інші види суднових запасів.

Суднові запаси для судна:

- а) запасні частини;
- б) паливно-мастильні матеріали;
- в) засоби для машинного відділення;
- г) газ для холодильного обладнання і зварювальних цілей;
- д) протикорозійні засоби;
- ж) фарби, лаки і розчинники.

Суднові запаси для екіпажу та пасажирів:

- а) продукти харчування;
- б) питна вода;
- в) технічна вода;

г) постільна білизна, речі, одяг, взуття.

Фактично це перша класифікація суднових запасів, оскільки у досліджуваних нами джерелах економічної літератури не зустрічалося ані визначення поняття «суднові запаси», ані їхньої класифікації. Дана класифікація формує більш повну уяву про суднові запаси, їхнє призначення, дає змогу поділити запаси на ті, які використовуються на суднах і в порту.

Висновки

Дослідження у сфері еволюційного формування поняття «суднові запаси» та детальне вивчення ознак даних запасів дозволяє здійснити чіткий поділ запасів на суднах на різні види, тим самим створюючи базис для запровадження детальної класифікації суднових запасів. Саме наявність останньої в перспективі сприятиме дослідженням у галузі ефективного використання запасів підприємствами водного транспорту; адже від правильної чіткої класифікації залежить і правильність управління запасами.

Список використаних джерел

1. Зеваков А.М., Петров В.В. Логистика производственных и товарных запасов: Учебник. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2002. – 320 с.

2. Миротин Л.Л. Транспортная логистика: Учебное пособие. – Московский автомобильно-дорожный институт (Государственный технический университет), 2005. – 512 с.

3. Сопко В.В., Завгородній В.П. Організація обліку, економічного контролю та аналізу: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 411 с.

4. Чаюн І.Ю., Бондар І.Ю. Управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства: Навчальний посібник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 111 с.

5. Веб-портал технологій корпоративного управління / Логістика товаропросування і товарних запасів. – Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/logistics/section_72/article_2478

6. Офіційний веб-портал Верховної Ради України / Кодекс торговельного мореплавства України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/176/95>

7. Офіційний веб-портал Верховної Ради України / Конвенція про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_064

8. Офіційний веб-портал Верховної Ради України / Постанова №846 від 05.08.2009 «Про затвердження Порядку суднового постачання в морських і річкових портах України, відкритих для заходу суден закордонного плавання. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/846-2009-p>

УДК 65.102.8:368.03

Н.М. СОРОКІВСЬКА,
аспірант, Львівської комерційної академії

Структуризація внутрішніх фінансових ризиків страхової корпорації

Виокремлено групу внутрішніх фінансових ризиків та проведено їхню структуризацію.

Ключові слова: страхова корпорація, фінансові ризики, структуризація, рівень ризику.

Выделена группа внутренних финансовых рисков и проведена их структуризация.

Ключевые слова: страховая корпорация, финансовые риски, структуризация, уровень риска.

The group of internal financial risks is distinguished and their structurezation is conducted.

Keywords: the insurance corporation, financial risks, structurezation, risk level.

Постановка проблеми. Діяльність страхових корпорацій на ринку страхових послуг супроводжується різноманітними ризиками, які виокремлюють в окрему групу – фінансові ризики та поділяють на зовнішні та внутрішні. Серед внутрішніх виділяють операційні ризики, що лежать в основі виникнення технічного ризику, який, своєю чергою, безпосередньо продукує існування та поглиблення таких різновидів

внутрішніх фінансових ризиків страхової корпорації: ризики втрати фінансової стійкості платоспроможності, прибутковості, ділової активності та ризики ліквідності та розорення.

Оскільки в довгостроковому періоді рівень внутрішнього фінансового ризику страхової корпорації загалом визначається рівнем виокремлених вище його складових зокрема, то вивчення даного питання на сьогодні є доволі актуальним. Тому вважаємо за доцільне подати детальний аналіз найважливіших з них, навести більш повні їх визначення та провести структуризацію.

У зв'язку з цим проблема полягає в детальному аналізі виокремлених різновидів внутрішніх фінансових ризиків та проведенні на його основі їх структуризації.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Вивчення питання сутності фінансових ризиків суб'єктів господарювання загалом та страхової корпорації зокрема та його структуризації започатковані в працях І. Бланка [1], Л. Тепмана [2], В. Лук'янової та Т. Головач [3]. У роботах М. Сороківської наведено класифікацію фінансових ризиків страхових компаній [4] та структуризацію інвестиційних ризиків за основними ознаками [5]. В роботі Н. Ткаченко [6] проведений детальний